

Václav Hořejší

Ústav molekulární genetiky v.v.i.

Akademie věd ČR

**Je věda slučitelná
s náboženstvím?**

Moje výchozí pozice:

**Povoláním vědecký pracovník
(můj obor – molekulární
imunologie)**

**Pokřtěný římský katolík,
„praktikující“**

Rozvrh

**3 bloky (2 krátké, 1 dlouhý),
každý s diskusí**

**Záleží velmi na tom,
o jakém náboženství
mluvíme.**

BLOK 1

1. Fundamentalismus, doslovně chápaná Bible...

NE evoluci, **NE** vývoji vesmíru,
kreacionismus...

**Věda a náboženství jsou v tomto
pojetí těžko slučitelné.**

**Starověk - krásný, intuitivně uspokojivý,
zdánlivě smysluplný kosmologický model:**

**Země v centru, nebe, Božský stvořitel,
stvoření před cca 6000 lety...**

**Potíže začaly s Koperníkem, Galileem,
Brunem a
mnohem více s Darwinem...**

**„válka“ vědy s náboženstvím (resp.
církvemi) cca do poloviny 20. století**

Rychlý úspěch darwinismu, avšak ostrý konflikt s tradičně pojímaným náboženstvím (rozpor s doslovně pojímanou biblickou zvěstí)

1. Diskusní blok

Ještě dnes tomu věří cca 40% Američanů, většina muslimů... Včetně některých vědců

Je ovšem pravda, že toto fundamentalistické přesvědčení naprosté většině vědců, natož pak ostatních lidí, nijak nevadí v jejich běžném životě – ba naopak...

Sedí po pravici... Rozpory v Evangelích

Mikroevoluce, zázraky (svědectví),

BLOK 2

2. „Konvenční dnešní náboženství“

**Základní vědecké poznatky akceptuje,
přírodovědecká témata v bibli chápe spíše
alegoricky.**

Avšak - tradiční víra v zázraky, duchovní svět „za kulisami našeho světa“ (andělé, démoni, duše zemřelých...)

Duše nemá pouze „materiální“ původ (ne „vývojový emergentní jev“).

Zásadně důležitá představa antropomorfního „osobního Boha“, který působí jako jakýsi hybatel za kulisami našeho světa, občas může udělat zázrak, někoho odměnit a potrestat, cílevědomě řídí evoluci...

Nedokazatelné, ale principiálně nevyvratitelné.

Věda a náboženství jsou v tomto pojetí považovány za vzájemně **mimoběžné a nekonkurenční – náboženství si nečiní nároky na přírodovědecký výklad světa a soustřeďuje se na existenciální a etické aspekty člověka.**

Avšak:

také „duše“ je legitimním předmětem vědeckého zkoumání (evoluce duševních schopností...)

Co když se podaří sestavit uměle „zcela lidskou“ inteligenci s „vědomím“?

Křesťanství je již 400 let evidentně konfrontováno s něčím zásadně novým a důležitým (moderní vědou) – podobně jako na samém počátku bylo konfrontováno s antickou filosofií (a velmi plodně (možná až moc...) se s ní vyrovnalo).

Zdá se, že se podobně úspěšně vyrovnává i s moderní vědou

...

**Prominentní teologové včetně
nejvyšší vatikánské hierarchie
nemají s evolucí problém (evoluce
jako metoda stvoření);**

**Prestižní konference vatikánské
akademie o evoluční biologii -
březen 2009**

OPĚT:

**Toto „nevědecké“ přesvědčení
naprosté většině vědců, natož pak
ostatních lidí, nijak nevadí v jejich
běžném životě ani ve vědecké
práci...**

2. Diskusní blok

Vesmír - :

Heliocentrický model - Kopernik, Galileo, ... Galaxie, Giordano Bruno, galaxie (E. Hubble)....

Tychonova supernova - unikátní možnost „nahlédnout do minulosti“

Život:

Evoluce, neuvěřitelná složitost, velikost genomů; 4 miliardy let vývoje života; bylo na to dost času?? „Milimetrový“ příklad...

Je život i jinde ve vesmíru?

Co je „duše“? Panpsychismus (Spinoza, Leibniz, Schopenhauer, Whitehead)? Co AI?

Zázraky – svědectví...

BLOK 3

3. „Vědě zcela přátelské náboženství“

Soulad se současným kosmologickým modelem:

„Velký třesk“, spontánní vývoj ke složitějším strukturám,

„antropický princip“?

Evoluce jako „metoda stvoření“.

Extrapolace - směřování k něčemu ještě úžasnějšímu??

Dnešní věda dokonce dodává určité argumenty pro náboženství:

Kosmologický model od „stvoření“ přes (samovolné) vytváření stále složitějších struktur, až (snad) k nějakému úžasnému smysluplnému cíli?)

Docela oprávněně můžeme asi extrapolovat dosavadní vývoj – jsme někde v polovině cesty?

Pierre Teilhard de Chardin (1881-1955):

„Bod Omega“

Jiné pojetí Boha:

Projevuje se jako „smysluplný řád světa“, je to (mimo jiné) to, co způsobilo, že náš svět se řídí právě takovými zákony, které v něm vládnou a tím, co je stále udržuje v platnosti (přinejmenším je to téměř to jediné, co se umíme o Bohu dozvědět...).

Jakási všudypřítomná prapodstata světa, související s počátkem a smysluplným vývojem světa... (B.Spinoza...)

Je to mimo jiné i to, k čemu se svět svým vývojem blíží

(F.Tipler - „Jsem to, co BUDE“)

Pierre Teilhard de Chardin (1881-1955)

Paleontolog, katolický kněz (jezuita),
konflikt s oficiální církevní doktrínou

Česky vyšlo:

Vesmír a lidstvo Vyšehrad, Praha 1990

Místo člověka v přírodě Svoboda, Praha 1967 a 1993

Chuť žít Vyšehrad, Praha 1970

Slova víry Velehrad, Olomouc 2001

Úvahy o štěstí a lásce Refugium, Olomouc 2005

Jak věřím Vyšehrad, Praha 1997

**Co je tím cenným jádrem náboženství
(křesťanství)?**

**Co s historickými „ornamenty“, tradicí,
pokřivenými výklady, atd?**

Co s pojmy jako „osobní Bůh“, „Syn Boží“, „vzkříšení“, „spása“, „život věčný“, „království nebeské“, „duše“, „posmrtný život“, atd. ?

Co kdybychom měli „stroj času“, přenesli se do biblických dob a zjistili, že ony známé zázraky se reálně nekonaly?

Co z onoho tradičního náboženství zbyde, pokud přestaneme trvat na „přírodovědeckých a kronikářských“ kvalitách Bible a spokojíme se s “kvalitami literárními“ (mýty, působivé alegorické příběhy) a důrazem na to „nejpodstatnější“ (dvě „superpříkázání“)?

Myslím, že zbude přinejmenším:

víra ve smysluplný řád světa (obdoba toho středověkého), který někam pozitivně směřuje,

víra ve smysl individuálního života, během něhož máme radost z toho, že onen smysluplný cíl pomáháme uskutečnit,

víra v etické principy, které jsou zásadní součástí tohoto smysluplného řádu světa,

což není zase tak málo...

Pozoruhodné „transcendentní“ aspekty života:

Všechny atomy těžkých kovů (Fe, Cu, Zn...) v našem těle pocházejí ze vzdálených supernov.

Všechny atomy tvořící naše těla byly mnohokrát v minulosti součástmi jiných těl (lidí, zvířat, rostlin) a budou součástmi nejrůznějších těl budoucích.

Důležité:

Víme toho pravděpodobně stále ještě velmi málo – věda se dělá „pořádně“ teprve cca 200 let...

Nevíme:

jak a kde všude vznikl resp. existuje (inteligentní) život,

jestli se inteligentní život může vyvíjet neomezeně

jestli lze vytvořit umělou, abiotickou inteligenci (to už asi víme...)

Hlavně nevíme, co všechno nevíme...

Klasické (dualistické) pojetí:

**Bůh – jako malíř, který vytvořil své dílo,
ale může se na něj podívat s odstupem.
(heteronomní pojetí světa)**

Jiné, lepší (monistické) pojetí:

**Bůh – jako hudebník nebo umělecký tanečník,
který je nedílnou součástí svého díla.
(autonomní, theonomní pojetí světa)**

Co/kdo je „Bůh“?

Pokus o odpověď:

To, co způsobilo existenci a co permanentně podmiňuje trvání přírodních zákonů, které mj. prostřednictvím zdánlivě náhodných „darwinistických“ procesů nakonec vedou k těm "inteligentním výtvorům".

Permanentní všudypřítomná prapodstata našeho světa, která mu dává smysluplný směr (ten ovšem jen nanejvýš tušíme...).

Celý „design“ světa, jeho vývoje a směřování je prostě schován už ve vlastním počátku, neoddělitelném od následného dění.

<http://www.osel.cz/8518-osel-proti-nabozenstvi.html>

3. Diskusní blok

**Jak (křesťanskou) víru kompatibilní s vědou
komunikovat (dětem)**

„Vzkříšení mrtvých a život budoucího věku“

**Fúzní reaktory, multiversa, temná hmota a energie,
život ve vesmíru**

**Směřování lidstva, smysl života, (sci-fi – např. J.
Wyndham...)**

atd.

